

HET MONTESSORI KIND

EERDER VERSCHENEN:

De Montessoribaby

Montessori voor thuis (over peuters)

EEN GIDS VOOR OUDERS VOOR HET OPVOEDEN
VAN ZELFSTANDIGE KINDEREN VOL EMPATHIE
EN CREATIVITEIT

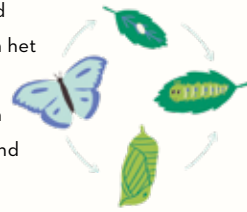
SIMONE DAVIES EN JUNNIFA UZODIKE

INHOUD

HOOFDSTUK EEN

INLEIDING

- 12 Waarom we thuis montessori nodig hebben
- 14 Wie we zijn
- 15 Over dit boek
- 16 Montessori is voor elk kind
- 17 Wat we zo leuk vinden aan het drie- tot zesjarige kind
- 18 Wat we zo leuk vinden aan het zes- tot twaalfjarige kind

HOOFDSTUK TWEE

BELANGRIJKE MONTESSORIPRINCIPES VOOR HET DRIE- TOT ZESJARIGE KIND

- 22 Een korte geschiedenis van montessori
- 23 Wat is montessori?
- 26 De menselijke neigingen
- 33 De vier ontwikkelingsfasen

HOOFDSTUK DRIE

HET OPVOEDEN VAN HET MONTESSORIKIND

- 44 Zijn begeleider zijn
- 46 Een stevig fundament leggen
- 52 Leren wie je kind is
- 56 Zelfdiscipline en intrinsieke motivatie
- 57 Zelfstandigheid en verantwoordelijkheid stimuleren
- 59 Nieuwsgierige kinderen opvoeden

ECHTE VERHALEN

- 64 Nigeria
Junnifa, Uzo, Solu, Metu, Biendu, Nalu
Nduoma Montessori

HOOFDSTUK VIER

HET INRICHTEN VAN JE HUIS

- 67 Dingen om over na te denken bij het voorbereiden van de fysieke omgeving
- 70 Ruimte voor ruimte
 - 70 Hal
 - 70 Woonkamer
 - 74 Keuken en eethoek
 - 75 Slaapkamer van het kind
 - 78 Badkamer
 - 79 Ruimtes voor volwassenen
 - 79 Speelkamer
 - 80 Buiten
- 83 Psychologische voorbereiding

ECHTE VERHALEN

- 84 Groot-Brittannië & Maleisië
Nusaibah & Noah
Rumi Montessori

HOOFDSTUK VIJF

MONTESSORIACTIVITEITEN VOOR KINDEREN

- 86 Ideeën om de ontwikkeling van je kind te ondersteunen
- 90 Waarom montessoriactiviteiten belangrijk zijn
- 94 Veelgestelde vragen over het ondersteunen van de ontwikkeling van je kind

ECHTE VERHALEN

- 98 Nederland & Oekraïne
Yuliya, Klaas-Willem, Yvann, Natasha
Welcome to Montessori

HOOFDSTUK ZES

HET ONDERSTEUNEN VAN DE SOCIALE EN MORELE ONTWIKKELING VAN JE KIND

- 100 De sociale ontwikkeling bevorderen
- 102 De morele ontwikkeling bevorderen
- 103 Extra aandacht voor de sociale en morele ontwikkeling van het zes- tot twaalfjarige kind
- 104 Wellevendheid bevorderen
- 108 De buitenwereld in gaan
- 108 Hoe om te gaan met veelvoorkomende morele en gedragsmatige uitdagingen
- 116 Sociale burgers worden
- 119 Creëren van onze gezinscultuur

ECHTE VERHALEN

- 120 Diné & Acoma Pueblo, New Mexico
Joshuaa, Kaleb, Kateri
@ndnslp & Faculty of Johns Hopkins
Bloomberg School of Public Health

HOOFDSTUK ZEVEN

HET IN DE PRAKTIJK BRENGEN

- 122 DEEL EEN
MONTESSORI TOEPASSEN IN HET DAGELIJKS LEVEN
- 122 Dagelijkse ritmes
- 128 Seizoensritmes
- 131 Eten en etenstijd
- 136 Slapen
- 138 (Nacht)zindelijkheid
- 140 Gebitsverzorging

142	DEEL TWEE PRAKTISCHE VRAGEN
142	Wanneer help je je kinderen... en wanneer niet
145	Hoe stimuleer je zelfstandigheid
146	Alleen thuisblijven
147	Reizen met kinderen
148	Twee-/meertaligheid
149	Montessori voor kinderen met een beperking en voor neurodivergente kinderen
151	DEEL DRIE WANNEER ZICH LASTIGE SITUATIES VOORDOEN
151	Medewerking bevorderen
157	Als je kind van streek is
160	Prettige en duidelijke grenzen stellen
162	Samen problemen oplossen
163	Een conflict oplossen
164	Een breuk goedmaken
165	Veelvoorkomende problemen
168	DEEL VIER GEVOELIGE ONDERWERPEN BESPREKEN
171	Praten over de dood
172	Praten over seks
175	Praten over het lichaam
177	Praten over geld
179	Praten over stelen
180	Praten over technologie
184	Praten over geweld naspelen
185	Praten over oorlog en klimaatverandering
187	Praten over geloof
188	DEEL VIJF SAMENWERKEN MET ANDEREN
190	Een aantal specifieke relaties

ECHTE VERHALEN	
196	Jasmine, Andrew & hun drie kinderen van 1, 9 en 10 jaar Three-Minute montessori Singapore & Verenigd Koninkrijk

HOOFDSTUK ACHT

VOORBEREIDING VAN DE VOLWASSENE

198	Hoe je klaarstaat voor je kind
201	Hoe je klaarstaat voor jezelf
204	Hoe je groeit
208	Zelfreflectie beoefenen
211	Zo laat je hen vliegen

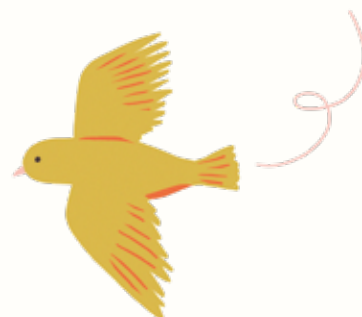
ECHTE VERHALEN

214	Sveta, Johann, Maya, Nina Oefenen voor het dagelijks leven Verenigde Staten
-----	---

HOOFDSTUK NEGEN

WAT KOMT ERNA?

216	Overgang naar de derde ontwikkelingsfase
217	Wie is het derdefasekind, de adolescent?
220	Wat stelde dr. Montessori zich voor voor de adolescent?
223	De montessori-adolescent thuis
235	De adolescent en schoolwerk
236	De adolescent in een snel veranderende wereld
238	Volwassenheid: de vierde ontwikkelingsfase
240	Het pad naar vrede

241 BIJLAGEN

242	Activiteitenbijlage
278	Brief aan ouders, verzorgers en dierbaren
279	De tien geboden van montessori

280 DANKBAARHEID EN WAARDERING

282 REGISTER

ONLINEBRONNEN

GA NAAR [WORKMAN.COM/MONTESSORI](https://workman.com/montessori) (ENGELSTALIG) VOOR:

Wat we moeten weten over het drie- tot zesjarige kind

Wat we moeten weten over het zes- tot twaalfjarige kind

Veertig manieren om zelfregulatie en intrinsieke motivatie te ontwikkelen

Junnifa's vlinderverhaal

De montessori-adolescent in het Montessori Centrum voor Werk en Studie, Rydet, Zweden

Starterkits

Lijst met activiteiten op basis van belangstelling

Een inleiding tot de grote lessen

Zo maak je een boekje

Recept boetseerlei

Waar je op moet letten bij een montessorischool

Zo ziet het programma op school eruit voor een drie- tot zesjarige en een zes- tot twaalfjarige

Als een kind niet naar school wil en andere veelvoorkomende vragen

Wanneer ouders gescheiden zijn

Meer lezen

INLEIDING

1

- 12 Waarom we thuis montessori
 nodig hebben
- 14 Wie we zijn
- 15 Over dit boek
- 16 Montessori is voor elk kind
- 17 Wat we zo leuk vinden aan het
 drie- tot zesjarige kind
- 18 Wat we zo leuk vinden aan het
 zes- tot twaalfjarige kind

WAAROM WE THUIS MONTESSORI NODIG HEBBEN

Stel dat er een eenvoudiger manier was om kinderen op te voeden? Als ouders moeten we alle ballen op het gebied van werk en gezin in de lucht houden, tijd proberen te vinden om onszelf en ons gezin te vermaken, om een bijdrage te leveren aan onze gemeenschap, terwijl we ons ook zorgen maken over de mensheid, de impact van technologieën en de toekomst van onze planeet.

Wij (Junnifa en Simone) geloven dat montessori je helpt alle ballen in de lucht te houden. Je kunt leren om je kinderen te begrijpen, de situatie vanuit hun perspectief te bekijken en hen vol vreugde op te voeden. Zelfs, en vooral, voor een zeer onzekere toekomst.

De montessoribenadering biedt wat Junnifa en Simone liefkozend het 'driemanschap' noemen.

Ten eerste moet je je kind opvoeden met respect, liefde en begrip. Als ouder of verzorger ben je de begeleider van je kind, niet zijn baas of bediende. Je staat aan zijn kant en we maken deze reis samen. Een reis waarbij alles (positief of negatief) een kans is om bij te leren en te groeien.

Ten tweede is er de voorbereide omgeving. Je kunt je huis met opzet zo inrichten (en je kind kennis laten maken met de wereld buiten je huis) dat je kind zich competent kan voelen, het gevoel heeft erbij te horen en kan bijdragen aan het gezin en de gemeenschap.

Ten derde zijn er activiteiten die voldoen aan de behoeften van je unieke kind en die zijn ontwikkeling ondersteunen op een holistische manier: zowel cognitief, emotioneel, sociaal als spiritueel.

Ruim honderd jaar geleden ontwikkelde dr. Montessori deze benadering van onderwijs aan kinderen. Je zou je kunnen afvragen of deze benadering nog relevant is in de huidige wereld. Als je je die vraag inderdaad stelt, willen we je eraan herinneren dat de behoeften en kenmerken van kinderen niet zijn veranderd. Kinderen moeten zich bewegen, zich uiten, contact maken met anderen en van alles leren over de wereld om hen heen. In montessori willen we dat kinderen leren, niet omdat iemand hen dwingt, maar omdat ze een intrinsiek verlangen en een innerlijke vlam hebben, die wordt beschermd en aangewakkerd. Bovendien is montessori een aanpak die al ruim een eeuw overal ter wereld werkt, voor alle kinderen. Het is een filosofie waardoor elk kind zich op unieke wijze in zijn eigen tempo kan ontwikkelen, met zijn eigen manier van leren en met zijn unieke interesses.

Als je de montessoriprincipes thuis toepast, kunnen je kinderen – of ze nu naar een montessorischool gaan of niet – profiteren van de montessoribenadering. Hierdoor is montessori toegankelijk, rechtvaardig en cultureel responsief, aangezien je de principes toepast op jouw gezin en jouw omstandigheden.

Mensen zeggen misschien: 'Nou, ik ben anders prima terechtgekomen zonder montessori.' Dat kan inderdaad kloppen voor de paar mensen uit een familie die onvoorwaardelijke steun en kansen kon bieden, of die ondanks de omstandigheden voor zichzelf konden zorgen. Veel vaker denk je dat het goed met je gaat, maar als je wat dieper graaft, heb je misschien dromen die je nooit hebt waargemaakt, of heb je een pad gevolgd dat door je ouders of door maatschappelijke verwachtingen was uitgestippeld, of misschien heb je het gevoel dat je niet volledig jezelf kunt zijn. Het kan zijn dat je wrok en woede koestert jegens mensen die anders denken dan jij (of het nu gaat om politiek, religie, belangen, culturele achtergrond, economische status enz.) of jegens je eigen familieleden, misschien heb je nooit geleerd hoe je je emoties kunt uiten of hoe je vriendelijk maar duidelijk grenzen kunt stellen, of je hebt oude wonden en onopgeloste trauma's. Dan denk je dus dat je goed terecht bent gekomen, maar begint het nu pas tot je door te dringen dat je ook baat zou hebben gehad bij een montessorivoeding.

Montessori wordt steeds populairder, niet omdat het een trend is, maar omdat mensen op zoek zijn naar een manier om kinderen op te voeden tot creatieve en kritische denkers, die weten hoe ze met anderen kunnen samenleven en die zorg dragen voor de aarde.

We kunnen je niet beloven dat je kind een techbedrijf opricht zoals Google (hoewel de eigenaren veel van hun creativiteit toeschrijven aan het feit dat ze op een montessorischool hebben gezeten). Wat we wel doen is al onze kennis over het opvoeden van competente kinderen met een creatieve geest en een hart vol compassie met je delen. Het opvoeden van kinderen tot zelfbewuste volwassenen, die vriendelijk en respectvol zijn en die voor zichzelf, anderen en onze planeet zorgen. Die zullen toetreden tot de maatschappij in de rol die ze willen – of dat nou monteur, directeur, ouder, wetenschapper, programmeur, boer of leerkracht is – en hun bijdrage leveren aan de maatschappij. We zullen het vaak hebben over het kind, de volwassene en de omgeving. Tussen deze drie elementen bestaat een dynamische relatie. Je leert het kind begrijpen en leert hoe je jezelf en je omgeving kunt voorbereiden zodat je het kind kunt ondersteunen. Je zult zien dat de principes heel logisch en intuïtief zijn, hoewel velen van ons ze zijn vergeten. Je leert observeren, hoe op dingen in te spelen in plaats van direct te reageren, hoe je de behoeften en kenmerken van kinderen tijdens het opgroeien kunt begrijpen, en nog veel meer.

Laten we eens nader gaan kijken naar het montessorikind, nadat we eerst onszelf hebben voorgesteld..

WIE WE ZIJN

Junnifa is een begeleider die de opleiding Association Montessori Internationale (AMI) 0-3, 3-6, en 6-12 heeft voltooid, ze is echtgenote en moeder van vier kinderen, die vanaf dat ze in de baarmoeder zaten allemaal zijn opgevoed met montessoriprincipes. Junnifa is de oprichtster en directeur van de Fruitful Orchard Montessori-school in Abuja, Nigeria, voor kinderen tussen de vijftien maanden en twaalf jaar, ze is lid van de raad van bestuur van de AMI en is ook getraind in de RIE-aanpak (Resources for Infant Educators).

Junnifa is heel blij dat ze al voor de geboorte van haar eerste kind het montessorionderwijs had gevonden. Daardoor kon ze aan haar ouderschap beginnen met een goed begrip van de behoeften van haar kind en de vaardigheden die ze nodig had als ouder. Terwijl haar kinderen de verschillende ontwikkelingsfasen doorliepen, is ze samen met hen blijven leren. Door het opvoeden van haar kinderen, het leiden van de school, het begeleiden van de klas en het ondersteunen van gezinnen in haar gemeenschap en over de hele wereld heeft ze steeds meer vertrouwen in de montessoriprincipes gekregen. Ze gelooft dat deze principes de basis vormen om een goed leven en een hechte samenleving op te bouwen, gebaseerd op respect en rentmeesterschap, waarbij iedereen leert om voor zichzelf, anderen, de omgeving (zowel tastbaar als ontastbaar) en de gehele samenleving te zorgen en deze te ondersteunen.

Als montessoribegeleider en -ouder ziet Junnifa het talent van elk kind met wie ze werkt. Thuis vertrouwt ze haar kinderen, ze begeleidt ze en bevordert een krachtig gevoel van zelfstandigheid, en bouwt tegelijk een hecht gezin en een hechte gemeenschap op. Ze past de montessoriprincipes op een cultureel relevante manier toe en heeft deelgenomen aan montessoritrainingen in de Verenigde Staten, Italië, India en Zuid-Afrika.

Simone is een AMI 0-3-begeleider, heeft AMI-certificaten als assistent voor de leeftijden 3-6 en 6-12 en is Positive Discipline-leerkracht. Ze werkt sinds 2004 in montessoriklassen en geeft sinds 2008 haar eigen ouder-kind lessen bij Jacaranda Tree Montessori in Nederland.

Simone voedde haar twee kinderen (nu jongvolwassenen) op volgens de montessoriprincipes. Gedesillusionerd door het traditionele onderwijssysteem stuurde ze haar kinderen naar een montessoripeuterspeelzaal en -kleuterschool in Castlecrag, Australië, en daarna naar een openbare montessoribasisschool in Nederland. Zelfs toen ze naar een reguliere middelbare school en vervolgens naar de universiteit gingen, bleef Simone thuis de montessoriprincipes gebruiken.

Ze heeft gezien hoe de montessoriprincipes de basis leggen voor de ontwikkeling van empathische, aardige, nieuwsgierige kinderen. De relatie met haar kinderen was altijd respectvol: ze hoefde geen dreigementen te uiten om hen te laten meewerken, ze hielpen met het bereiden van maaltijden en leerden heerlijk bakken, ze beoefenden allebei een sport, leerden zichzelf keyboard spelen en brachten tijd door met vrienden. Ook lagen ze urenlang op de vloer van de woonkamer stripboeken te tekenen en borden te maken voor geheime clubs, geïnspireerd op hun favoriete boeken. Vakanties beleefden ze op een

montessorimanier: ze renden rond op een boerderij, maakten een dam op het strand of bezochten musea in verschillende steden. Simone erkent volmondig dat het een voorrecht was dat ze haar kinderen dit allemaal kon bieden. En ze wil je op het hart drukken dat montessori niet betekent: het opvoeden van perfecte kinderen; haar kinderen hadden tijdens het opgroeien ook hun moeilijkheden en worstelingen, en ze zal je in de loop van het boek vertellen hoe ze dergelijke situaties aanpakte.

We hebben heel veel harmonie, vreugde en verbondenheid met onze kinderen ervaren door de montessoriprincipes thuis toe te passen en we hopen dat jij dit ook zult ervaren.

OVER DIT BOEK

Nadat Simone *Montessori voor thuis* had geschreven, en Junnifa samen met Simone *De montessoribaby*, bleven mensen vragen om een boek voor de kinderjaren daarna. Dat is dit boek geworden. We hebben kennis van dr. Montessori en uit onze montessoriopleiding verzameld. We hebben geput uit onze ervaringen met onze eigen kinderen en veel andere gezinnen, informatie gehaald uit onderzoek, professionele opleidingen, trainingen, podcasts, workshops, en informatie gekregen van vele andere montessorileerkrachten. Dit alles hebben we gebundeld tot een leidraad voor montessorigezinnen met kinderen tussen de drie en twaalf jaar.

Het boek heeft niet tot doel om van je huis een montessoriklas te maken. Dat raden we zelfs af. Dit is ook geen boek over montessori-thuisonderwijs. Het gaat over hoe je de montessoriprincipes thuis kunt toepassen, of je kind nu naar een montessorischool gaat of niet.

Je kunt dit boek van kaft tot kaft lezen of het op een willekeurige pagina openslaan om kennis op te doen die je vandaag nog in de praktijk kunt brengen. We hopen dat je dit boek als hulpmiddel kunt gebruiken. Je kunt de principes in je opnemen, die na verloop van tijd je tweede natuur worden. En dan heb je dit boek waarschijnlijk niet meer nodig. (Je kunt het boek altijd opnieuw openslaan als je je kennis wilt opfrissen of wanneer zich moeilijke situaties voordoen).

Of je nu voor het eerst over montessori leest of je al montessori toepaste voordat je kinderen geboren waren, we hopen dat je door dit boek zelfvertrouwen krijgt, je kinderen beter zult begrijpen en een sterkere band met je gezin zult opbouwen. Als je thuis nog nooit montessori hebt toegepast, willen we zeggen dat je nooit te vroeg met montessori kunt beginnen, en nooit te laat. Aanvankelijk kun je het als enorme verandering ervaren om je kind te observeren, je huis en jezelf voor te bereiden en de ontwikkeling van je kind op een andere manier te ondersteunen, maar weet dat alle tijd en moeite hun vruchten zullen afwerpen. Montessori is geen snelle oplossing. Het is een aanpak voor de lange termijn.

Opmerking: we hebben de originele citaten uit de geschriften van dr. Montessori gebruikt, waarin meestal over 'hij/zijn' wordt gesproken, wat representatief is voor haar tijd en omgeving.

MEER LEZEN

Voor de wetenschap achter de montessoribenadering en de ideeën waarover we in dit boek vertellen, kun je terecht bij:

- Het uitgebreide maar toegankelijke werk van Angeline Stoll Lillard, *Montessori: The Science Behind the Genius*.
- De online bijlage 'How Does Montessori Work?', Mira Debs en Angela K. Murray (workman.com/montessori).

MONTESSORI IS VOOR ELK KIND

We zijn ervan overtuigd dat montessori in elk huis kan worden toegepast, met kinderen van verschillende achtergronden, overal ter wereld en ongeacht de gezinssamenstelling. Montessori draait om leren dat elk kind uniek is, het ondersteunen van de individuele ontwikkeling en aanpassingen doen waar nodig.

Montessori is niet alleen voor kinderen die stil kunnen zitten en zelf hun werkje weer in de kast kunnen zetten. Het is ook, en vooral, geschikt voor kinderen die behoefte hebben aan beweging. Ze kunnen bewegen tijdens het spelen, ze kunnen dansen en zingen, muziek maken, ritmes ontdekken en grote en kleine bewegingen maken. Montessori is voor elke manier van leren: visueel, auditief of kinesthetisch (dingen aanraken en voelen om ze te leren kennen). Het is voor kinderen die graag leren door te doen en ook voor kinderen die leren door te observeren.

Dr. Montessori zag het potentieel in alle kinderen, inclusief de neurodivergente kinderen (die bijvoorbeeld dubbel bijzonder zijn of hoogbegaafd, die ADHD of ASS hebben, sensorische problemen of leerproblemen), een beperking hebben (verstandelijk of fysiek), doof of blind zijn of (selectief) mutisme hebben.

WAT WE ZO LEUK VINDEN AAN HET DRIE- TOT ZESJARIGE KIND

Het drie- tot zesjarige kind is nieuwsgierig. Wij blijven misschien het liefst de hele dag in bed liggen, maar kinderen tussen de drie en zes jaar zijn onophoudelijk aan het leren en bewegen. Er vallen zoveel nieuwe dingen te ontdekken en ze vragen voortdurend 'wat?' en 'waarom?' en zijn erop gebrand alles om hen heen te begrijpen. Ze willen de namen van dingen weten, de relaties tussen mensen en eenvoudige verklaringen van hoe dingen werken.

Het drie- tot zesjarige kind neemt moeiteloos dingen op. Dr. Montessori beschreef de geest van het kind op deze leeftijd als een *absorberende geest*, die dingen moeiteloos opneemt als een spons. We zien dat kinderen van deze leeftijd meerdere talen leren zonder formeel onderwijs. Ze beginnen symbolen zoals letters en cijfers, maar ook kaarten en vlaggen te onderzoeken en ze nemen het sociale leven van anderen in zich op. Terwijl de absorberende geest van het kind jonger dan drie *onbewust* is en alles zonder bewuste inspanning in zich opneemt, is de geest van de drie- tot zesjarige *bewust*: het kind weet wat het in zich opneemt en het staat te trappelen om alles wat het in eerdere jaren heeft geleerd te consolideren.

Het drie- tot zesjarige kind neemt dingen letterlijk. Het begrijpt de wereld op basis van wat het om zich heen ziet. Dit op de realiteit gebaseerde begrip is een belangrijke basis voor de groeiende verbeeldingskracht van het kind. Het kan ook boeiende gesprekken opleveren. Als je een kind bijvoorbeeld vraagt wat er zou gebeuren als je geen hersenen zou hebben, zou een veel voorkomend antwoord kunnen zijn dat je hoofd er dan heel plat zou uitzien.

Het drie- tot zesjarige kind houdt van communiceren. Als een kind drie jaar is, heeft het meestal geleerd om zich mondeling uit te drukken. In de periode tussen drie en zes jaar wordt de woordenschat veel groter en maakt het kind op informele wijze kennis met grammatica. Rond de zes jaar kunnen veel kinderen zich uitdrukken (spreken en schrijven) en anderen begrijpen (luisteren en lezen).

Het drie- tot zesjarige kind is druk bezig met het vergelijken, sorteren, rangschikken en classificeren van indrukken uit de wereld om zich heen via zijn zintuigen. Deze kinderen leren sensorisch. Dit betekent dat ze dingen leren en informatie in zich opnemen door alles wat ze tegenkomen aan te raken, te ruiken, horen, zien en proeven. Mondelinge instructies of lesjes zijn minder interessant, uitnodigingen om op onderzoek te gaan zodat ze zelf dingen kunnen ontdekken zijn veel leuker. Ze onderzoeken de eigenschappen van de materialen die ze tegenkomen: ruw en glad, lang en kort, zacht en hard, warm en koud, licht en donker.

Het drie- tot zesjarige kind herhaalt een taak eindeloos. Als een kind van deze leeftijd iets onder de knie probeert te krijgen, zal het dat eindeloos herhalen totdat het lukt. In de klas kunnen we zien dat een kind veters strikt, ze losmaakt en opnieuw knoopt, of twee weken lang elke dag dezelfde activiteit doet en dan overstapt op iets anders.

Het drie- tot zesjarige kind wordt graag betrokken bij het dagelijks leven. Kinderen van deze leeftijd houden van wat we ‘oefeningen uit het dagelijks leven’ noemen. Ze leren graag hoe ze voor zichzelf kunnen zorgen door hun haar te borstelen, planten of huisdieren te verzorgen of de tafel te dekken voor de maaltijd. Ze leren een opeenvolging van stappen, verfijnen hun coördinatie en bewegingen en helpen graag mee. Door deze oefeningen uit het dagelijks leven komen ze via alledaagse voorwerpen (zoals het bestek waarmee we eten) en gewoonten (zoals hoe we iemand begroeten) ook in aanraking met de cultuur waarin ze opgroeien.

Het drie- tot zesjarige kind kan meer dan we denken. Kinderen van deze leeftijd kunnen pannenkoeken bakken, hun veters strikken, een kaart van Afrika maken en elk land benoemen en een sierkussen naaien. Als ze in een omgeving zijn die voor hen is ingericht om succesvol te zijn, als ze de vrijheid hebben om te kiezen wat ze leuk vinden, als er een geduldige volwassene of een ouder kind in de buurt is die ze om hulp kunnen vragen als ze vastlopen en als ze de tijd hebben om vaardigheden te oefenen en onder de knie te krijgen, kunnen kinderen tijdrovende en gedetailleerde taken op zich nemen en afmaken.

Het drie- tot zesjarige kind leeft meestal in het nu. Hoewel kinderen van deze leeftijd een beter begrip van tijd beginnen te krijgen dan toen ze peuters waren, kan ‘gisteren’ voor hen elk moment in het verleden zijn en ‘morgen’ elk moment in de toekomst. Ze herinneren je eraan om aanwezig te blijven, in het hier en nu, en niet te gericht te zijn op het verleden of de toekomst. Ze hebben nu dingen te doen die veel belangrijker zijn.

WAT WE ZO LEUK VINDEN AAN HET ZES- TOT TWAALFJARIGE KIND

Je kunt veel compassie hebben voor het zes- tot twaalfjarige kind. Het wordt vaak bekritiseerd omdat het onbeschoft en rommelig is, en je tegenspreekt. Soms vraag je je af wat er met je lieve kind is gebeurd. Je kind gaat een nieuw ontwikkelingsstadium in (de *tweede fase*) en zal op een andere manier ondersteund moeten worden.

Oudere kinderen worden gedreven door de ratio, de verbeeldingskracht en de morele waarden die in ontwikkeling zijn. Ze willen graag werken in, deel uitmaken van en behoren tot groepen buiten de familie. Maar volwassenen spelen nog steeds een belangrijke rol. Deze kinderen hebben een groter uithoudingsvermogen en een grotere honger naar kennis, en ze willen iets betekenen in de wereld.

Het zes- tot twaalfjarige kind is stabiel. De snelle fysieke groei van de vroege kinderjaren begint te vertragen en kinderen worden evenwichtiger en minder wispelturig. Ze verliezen hun melktanden en ronde gezicht en krijgen sterkere benen. Ze worden avontuurlijker en moediger en zullen je vertellen over hun heldendaden.

Het zes- tot twaalfjarige kind heeft een enorm gevoel voor rechtvaardigheid. Kinderen van deze leeftijd willen alles zo eerlijk mogelijk maken voor iedereen. Als er tien koekjes zijn en zes kinderen, willen ze liever dat elk kind één koekje krijgt en er vier op het bord blijven liggen dan dat sommige kinderen twee koekjes krijgen. Omdat ze gedijen bij rust en duidelijke regels, kunnen we hun om hulp vragen bij het opstellen van afspraken voor thuis, die ze graag zullen naleven en handhaven. Dit betekent ook dat ze proberen de waarheid te vertellen en het je graag laten weten wanneer iemand iets verkeerd heeft gedaan. Ze proberen de regels te volgen en goed van kwaad te onderscheiden.

Het zes- tot twaalfjarige kind maakt graag deel uit van een groep. Kinderen van deze leeftijd leren hoe ze een bijdrage kunnen leveren aan een groep, onderzoeken het concept ‘eerlijkheid’, leren hoe anderen denken, ontwikkelen empathie en voelen zich beschermend ten opzichte van degenen die ze als ‘zwakker’ beschouwen. Ze oefenen ermee om deel uit te maken van de maatschappij en hebben misschien je hulp nodig om steeds socialer te worden.

Het zes- tot twaalfjarige kind heeft belangstelling voor geheime talen. Kinderen van deze leeftijd kunnen gefascineerd zijn door cijfers en hiërogliefen of hun eigen taal bedenken, wat een manier voor hen is om zich zelfstandig te voelen, en los van hun familie, door hun eigen minimaatschappij met vrienden te creëren.

Het zes- tot twaalfjarige kind is in staat om een project te doen (en een grote puinhoop te maken!). Kinderen van deze leeftijd willen werk doen dat een doel heeft, dat met en voor hun groep is en dat aansluit bij hun interesses. Ze delen graag nieuwe kennis en ontdekkingen. Ze hebben nu een grotere omgeving nodig om te onderzoeken; ze zijn niet tevreden met alleen thuis en school. We kunnen hun het hele universum aanbieden: niet alleen wiskunde en grammatica, maar ook vakken als biologie, geschiedenis, aardrijkskunde, astronomie en mechanica. Ze leren dat alles met elkaar samenhangt en dat alles in het universum (van bacterie tot spin tot henzelf) een *kosmische taak* heeft, en zijn eigen bijzondere rol in het geheel.

Het zes- tot twaalfjarige kind verkent het universum via zijn verbeeldingskracht. Kinderen van deze leeftijd gaan verder dan op onderzoek uitgaan met hun zintuigen en kunnen nu hun verbeeldingskracht gebruiken om andere culturen, omgevingen en dingen die ze niet kunnen aanraken of zien te begrijpen. Simone hoorde de omschrijving: gebruikmaken van ‘de ogen van de geest, niet alleen die van het lichaam’. Ze zouden dit kunnen doen door iets uit te vinden, door manieren te bedenken om een probleem zoals vervuiling op te lossen of door zich met behulp van hun verbeeldingskracht in iemand anders te verplaatsen.

Het zes- tot twaalfjarige kind legt de basis om uit te groeien tot een volwassene die een bijdrage levert aan de samenleving en anderen van dienst is. Kinderen van deze leeftijd leren dat ze hun klas, klasgenoten, familie en anderen in de maatschappij van dienst kunnen zijn, bijvoorbeeld door het gras te maaien voor een oudere buurman of een brief te schrijven naar de gemeente met het verzoek een losliggende stoeptegel te repareren waar mensen in een rolstoel last van zouden kunnen hebben.

WAT JE KINDEREN JE PROBEREN TE VERTELLEN

KINDEREN TUSSEN DE DRIE EN ZES JAAR

Als ze zeggen: 'Nee, doe jij het maar', bedoelen ze **EIGENLIJK**: 'Wil je me op weg helpen?' of: 'Wil je bij me zitten terwijl ik het doe?'

Als ze 'wat?' of 'waarom?' vragen, willen ze **EIGENLIJK** alles over de wereld om hen heen in zich opnemen. Stimuleer hen om dit te doen.

Als ze zeggen: 'Ik wil niet naar bed!' bedoelen ze **EIGENLIJK**: 'Bedoel je dat het echt bedtijd is of ben je zo moe dat je de strijd niet aangaat?'

Als ze huilen, doen ze niet alsof. Ze bedoelen **EIGENLIJK**: 'Het gaat nu niet goed met me. Kun je me helpen mezelf te reguleren? Daarna herstel ik wel wat ik kapot heb gemaakt.'

Wanneer ze om hulp vragen, bedoelen ze **EIGENLIJK**: 'Help me om het zelf te doen', zodat ze kunnen leren om voor zichzelf, anderen en de ruimte om hen heen te zorgen.

Als ze niet luisteren, bedoelen ze **EIGENLIJK**: 'Wat je tegen me zegt, komt niet overeen met wat ik nu wil doen. Kun je me dit laten afmaken en het me dan opnieuw vragen op een manier waardoor ik het wel wil doen?'

KINDEREN TUSSEN DE ZES EN TWAALF JAAR

Als ze ruzie maken en roepen: 'Het is niet eerlijk!', proberen ze **EIGENLIJK** te begrijpen wat rechtvaardigheid is en hoe dingen echt werken.

Als ze voortdurend klikken, controleren ze **EIGENLIJK** de grenzen en de rechtlijnigheid van goed en kwaad.

Als ze huilen, doen ze niet alsof. Ze bedoelen **EIGENLIJK**: 'Ook al ben ik ouder, het gaat nu even niet goed met me. Kun je me helpen om mezelf te reguleren? Daarna herstel ik wel wat ik kapot heb gemaakt.'

Als ze huilen, doen ze niet alsof. Ze bedoelen **EIGENLIJK**: 'Ook al ben ik ouder, het gaat nu even niet goed met me. Kun je me helpen om mezelf te reguleren? Daarna herstel ik wel wat ik kapot heb gemaakt.'

Wanneer ze diepgaande vragen stellen, vragen ze je **EIGENLIJK** om hen te helpen zelfstandig te denken en hun hulpmiddelen en kaders te geven om ideeën te onderzoeken en antwoorden te zoeken.

Wanneer het lijkt alsof ze niet luisteren, luisteren ze **EIGENLIJK** altijd. Ze reageren misschien niet of volgen geen aanwijzingen op, maar ze hebben het wel gehoord.

BELANGRIJKE MONTESSORIPRINCIPES VOOR HET DRIE- TOT ZESJARIGE KIND

2

- 22 Een korte geschiedenis van montessori
- 23 Wat is montessori?
- 26 De menselijke neigingen
- 33 De vier ontwikkelingsfasen

EEN KORTE GESCHIEDENIS VAN MONTESSORI

Dr. Maria Montessori was een Italiaanse arts, antropoloog en wetenschapper die een brede interesse had, van vrouwenrechten tot meetkunde en plantkunde, en bovenal in de ontwikkeling van kinderen.

Dr. Montessori werd geboren in 1870 en kreeg een opleiding en kansen, in die tijd uitzonderlijk voor vrouwen. Ze haalde haar artsdiploma en ging werken met kinderen met emotionele en mentale beperkingen (destijds 'jeugddelinquenten' genoemd), met wie ze buitengewone resultaten behaalde. Nadat ze met deze kinderen had gewerkt schreef dr. Montessori haar leerlingen in voor een gewoon examen. De meerderheid slaagde, sommige kinderen zelfs met hogere cijfers dan de kinderen zonder beperkingen. Hierdoor kwam dr. Montessori op het idee dat kinderen zonder beperkingen ook beter zouden kunnen presteren.

In 1907 kreeg dr. Montessori de kans om haar ideeën uit te proberen in het Italiaanse onderwijssysteem. Ze opende de eerste Casa dei Bambini (Kinderhuis) voor de kinderen van werkende ouders in de sloppenwijken van San Lorenzo in Italië. De school werd het laboratorium van dr. Montessori. Ze observeerde de kinderen, legde alles wat ze zag vast en ondersteunde hun ontwikkeling. Als de kinderen ergens in geïnteresseerd leken te zijn, gaf ze hun dat. Als ze ergens geen belangstelling meer voor toonden, verving ze het door iets anders. Ze volgde hun menselijke neigingen en paste de omgeving daarop aan. In tegenstelling tot de toentertijd algemeen aanvaarde overtuiging dat kinderen koppig en egoïstisch waren en niet wilden delen, ontdekte dr. Montessori dat wanneer kinderen zich in de juiste omgeving bevonden en er aan hun behoeften werd voldaan, ze zorgzaam, competent en leergierig waren.

Dr. Montessori was uniek omdat ze haar kennis over kinderen opdeed niet door te gissen, theorieën op te stellen of aannames te doen, maar door ze simpelweg te observeren. Wat we de 'montessorimethode' noemen, kunnen we eigenlijk beschouwen als de 'methode van de kinderen', omdat de kinderen – via de observaties van dr. Montessori – zelf lieten zien wat ze leuk vonden, waar ze de voorkeur aan gaven en welke kenmerken ze op verschillende leeftijden vertoonden.

Tot aan haar dood in 1952 werkte dr. Montessori met kinderen over de hele wereld en testte, verfijnde en verbeterde zo haar methode. Het nieuws over haar werk verspreidde zich en de mensen die haar kwamen observeren om van haar te leren (leraren, ouders, ambtenaren, hoogwaardigheidsbekleders), keerden terug naar huis en kopieerden haar methoden: ze bereidden de omgeving voor, observeerden de kinderen en voorzagen in hun behoeften. Haar methoden werden geprezen om hun positieve en replicerbare resultaten.

Tegenwoordig, meer dan een eeuw later, passen talloze leraren, ouders en verzorgers over de hele wereld nog steeds deze benadering toe en merken dat de basale kenmerken van kinderen – hun menselijke neigingen en hun behoeften – niet veranderd zijn. Kinderen zijn zelfstandig en competent, ze kunnen luisteren, instructies opvolgen, dingen delen en voor zichzelf, anderen en de omgeving zorgen. In feite maken deze eigenschappen deel uit van hun aard. Daarom is deze methode tegenwoordig nog net zo relevant als tijdens het leven van dr. Montessori.

WAT IS MONTESSORI?

Een van de meest gestelde en lastigste vragen aan iedereen die voor het eerst in aanraking komt met montessori is: wat is montessori? Montessori omvat zoveel: het is een zienswijze, een manier van kijken, een houding en een vorm van wijsheid.

Montessori is een levensfilosofie. Een manier van leven en van omgaan met anderen, maar vooral van omgaan met kinderen.

Montessori als zienswijze

De montessorizenswijze of het montessoriperspectief is er een van ontzag en verwondering. Het is leven met ontzag voor jezelf en de levende wezens om je heen, inclusief dieren en planten, groot en klein. Het is het waarderen van de aarde en haar elementen, bezielde en onbezielde, van het universum en van alle gecompliceerde onderdelen die bijdragen aan je bestaan. Het is nieuwsgierigheid naar hoe alles is ontstaan, naar wat er nog meer is en hoe alles samenwerkt.

Dit ontzag en deze verwondering gaan vaak gepaard met vreugde. Montessori is vreugde. Wij (Junnifa en Simone) hebben vanwege deze bredere kijk op het leven die vreugde ervaren in ons ouderschap, in ons werk als leerkracht en, meer in het algemeen, in onze dagelijkse activiteiten.

In de montessorizenswijze staan rentmeesterschap en verantwoordelijkheid centraal. Net als het weten dat alles met elkaar samenhangt en dat onze handelingen, zowel de bewuste als de onbewuste, invloed hebben op alles en iedereen. Het is de intentie om het leven vanuit dit bewustzijn te benaderen en te handelen met verantwoordelijkheid voor jezelf, anderen, de samenleving en de omgeving. Het is weten dat je bij problemen eerst naar jezelf moet kijken voordat je naar een ander kijkt, en in het bijzonder naar kinderen.

Deze zienswijze heeft invloed op alles wat je doet, omdat je hierdoor anders kijkt naar de interacties die je hebt, naar je huis en naar de opvoeding van je kind(eren) en de mogelijkheden voor jezelf, je kind(eren) en daar voorbij. Het wordt de bril waardoor je je kind(eren) bekijkt.

Montessori als manier van kijken

Als je door de montessoribril naar kinderen kijkt, beschouw je hen niet als lege vaten die je kunt vullen of vormen tot wat je maar wilt. In plaats daarvan beschouw je hen als mensen, vol mogelijkheden, die respect verdienen en kunnen bijdragen aan hun eigen ontwikkeling. Je rol als leraar, ouder en verzorger is om te proberen datgene wat de kinderen al in zich hebben te begrijpen, te voeden en tot bloei te laten komen.

Je ziet kinderen als unieke wezens, met hun eigen sterke punten, persoonlijkheid, capaciteiten en interesses. Je begrijpt dat hun levenspad, tempo en ervaringen anders zullen zijn dan die van anderen. Je ziet ze niet als kopie van jezelf en definieert ze niet aan de hand van hun leeftijd en andere algemene kenmerken. Je probeert ze niet te dwingen zich aan te passen aan wat en hoe anderen dingen doen en ze niet met anderen te vergelijken. In plaats daarvan erken je hun individualiteit en koester je die.

Je ziet kinderen als competent. Ze kunnen hun eigen unieke persoonlijkheid ontwikkelen en in elke fase heel veel zelf doen. Je erkent dat ze in staat zijn om hun capaciteiten voortdurend te vergroten. In plaats van dingen voor hen te doen, geef je hun de kans om te doen waartoe ze in staat zijn. Als ze hulp nodig hebben, help je ze om het zelf te doen.

Je beziet je kinderen met ontzag en verwondering. Je ziet hun kleine overwinningen en hebt ontzag voor hun verbazingwekkende vaardigheden. Hierdoor worden ouderschap en verzorgen vreugdevol in plaats van een zware last.

Omdat je anders naar kinderen kijkt, **kijk je ook anders naar jezelf en je eigen rol.** Je bent geen beeldhouwer of schepper, maar tuinier. Je bent eerder begeleider dan leraar. Zoals Kahlil Gibran zegt in 'Over kinderen' (zie de opdrachtpagina voorin dit boek), 'Jullie zijn de bogen waarmee jullie kinderen als levende pijlen worden weggeschoten.'

Montessori als houding

Montessori is een houding ten opzichte van kinderen en het leven in het algemeen. Het is een respectvolle, nederige houding vol constante nieuwsgierigheid, openheid en acceptatie, geduld en vertrouwen.

Montessori is een respectvolle houding. Je benadert je kind in de eerste plaats als mens, die het verdient om met respect te worden aangesproken en behandeld. Zelfs het jongste kind mag een mening, keuzes en voorkeuren hebben en uiten. In plaats van te oordelen, kijk je met open blik en probeer je het te begrijpen. Als je kind bijvoorbeeld huilt, probeer je te begrijpen wat het wil overbrengen in plaats van het huilen te zien als vervelende onderbreking. Montessori stimuleert respect voor het unieke ontwikkelings- en leerproces, de mogelijkheden en de groei van het kind.

Je communiceert respectvol, zowel qua toon als qua woordkeus. Je bent niet neerbuigend. Je plakt geen etiketten op kinderen en scheldt ze niet uit. Je spreekt ze niet hardvochtig toe. Je bent je bewust van het effect van je woorden. Je geeft ze ook de ruimte om iets te zeggen, terwijl jij luistert en over hun woorden nadenkt, zonder ze te overstemmen. Je geeft ze de kans om mee te doen en je ziet en benoemt wat ze bijdragen.

Respect is ook zichtbaar in de manier waarop je met je kind omgaat en het aanraakt. Je vraagt eerst om toestemming en gebruikt dan zachte aanrakingen met oog voor hoe zij het ervaren (tenzij er acuut gevaar dreigt). Je toont respect door je ruimtes zo in te richten dat er rekening wordt gehouden met en wordt voldaan aan de behoeften van je kind.

Montessori is een nederige houding van constante nieuwsgierigheid. Door dr. Montessori's eigen nieuwsgierigheid en nederigheid, haar constante vragen stellen om kinderen te begrijpen, werd de montessorifilosofie ontwikkeld. Als volwassene zie je jezelf niet als alwetende die overal antwoord op heeft en de kinderen vult met kennis. In plaats daarvan ben je begeleider, die nieuwsgierig blijft, meeloopt met de kinderen en met ze samenwerkt, van en met ze leert en open blijft staan voor nieuwe mogelijkheden. En je blijft bescheiden, zodat de kinderen hun eigen ontdekkingen kunnen doen en hun intelligentie kunnen ontwikkelen.

Montessori is een houding van openheid en acceptatie. Je accepteert en verwelkomt de kinderen die aan je zorg zijn toevertrouwd precies zoals ze zijn. Je bent nieuwsgierig naar hun behoeften en wil de omgeving en je verwachtingen aanpassen om hen te laten floreren.

Montessori gaat uit van geduld en vertrouwen. Je gaat langzaam en weloverwogen met je kind om en neemt de tijd om activiteiten en gedrag voor te doen. Je wacht af en kijkt toe, zodat je kunt observeren wat je kind je laat zien. Je geeft je kind de tijd en ruimte om de dingen te doen die het onder de knie heeft en kansen om de dingen te oefenen die het nog niet kan. Je bent geduldig terwijl het zich in zijn eigen tempo ontwikkelt.

Net zoals de tuinman de grond voorbereidt in het vertrouwen dat de plant zal uitlopen, de grond voedt in het vertrouwen dat de plant zal groeien, onkruid wiedt, de plant water geeft, snoeit en verzorgt, altijd vol vertrouwen, zo vertrouwt ook jij erop dat je kind zich zal ontwikkelen. Je bereidt de omgeving voor en voedt het kind met vertrouwen en geduld. Je vertrouwt op zijn vermogen om te doen, te denken en te zijn. Je werkt er samen met je kind aan om deze vermogens te ontwikkelen en daarna vertrouwt je erop dat het ze gaat gebruiken.

Montessori is het geloof in het potentieel en de vermogens van het kind. Het geloof dat kinderen altijd competent zijn, als ze de kans krijgen en zich in de juiste omgeving bevinden. Het geloof in de aangeboren goedheid van kinderen en hun vermogen om te leren.